

MOLNÁR MIKLÓS

AZ OLVASÓ LÉLEGZÉSE (Goncsarov: Oblomov)

Goncsarov (Németh László-magyarítással *Oblomovja*: nélkülözhetetlen könyv. Údítoen konstrukciómentes: szabadon mozgó szövege nem ismeri a történetmesélés kényszerét. (Joyce bizonyára tetszéssel olvasta.) Oblomov: a szláv Übü. Übü- lenített, elszlávósított Don Quijote. Übü - lelkipurdalással. 'Külső' eseménytörténet helyett 'belső': Oblomové és Olgáé. A lehető legkevesebb „intrika” és „válság” (de persze, mert *regényben, románban* vagyunk, sűrűsödések itt is adódnak: szakító levél, szerelmi vallomások, jelentésszerű gesztusok, motívumkapcsolódások, szimbolikus helyszínek - pl. *fasor*); a lehető legkevesebb *coup de théâtre*. A mellékalakok sematizáltak, maszkot kénytelenek viselni - és nagyon irodalomszaguk van. Maga Oblomov viszont: transliterális toposz: Jónás, Diogenész, Don Quijote, Falstaff, Pickwick úr, Übü papa, Leopold Bloom, Josef K. társa - panoptikumfigura ÉS maga az ember. „E könyv elolvasása után többé nem gyűlöljük a semmittevést, az eszképzizmust, az ábrándozást: szeretjük Oblomovot. Emberre bukkanunk-olyan új emberre, akinek létezéséről korábban semmi sem volt; egy nevezetű orosz nemessel találkozunk, aki - meg kell vallanunk - hosszú ideig nem Oroszországban, hanem bennünk lakott” - írja V. S. Pritchett. Goncsarov propagandisztikus célképzetei, *tendenciái* manapság aligha érdekelhetnek bennünket, az orosz messianizmussal mindannyiunknak ki van cementezve a bendőnk; az *író*t élvezzük, a zseniális komédiázót, a metafizikai clown-t, az ontológiai visszahőkölőt.

Az *Oblomov*. több regény. Például Stolz és Olga románca: könnyzacskók felé beirányzott *liebesroman*. Az oblomovi szövegvilág kulisszái; a *regény* magával sodorja szerzőjét... Stolz: kicsoda valószínűleg koholmány! Mintha Goncsarov belefeleledkezett volna Jókai olvasásába... Stolz alakja engedmény a moralizálás korabeli diktátumának, az „épületeség” ordenáré követelményének. A *literátor mesterember* itt fölébe kerekedett a szuverén *alkotónak*; Stolz machés kontrapunktja Oblomovnak. „Stolzcál szembeni ellenvetésünk: hogy egyáltalán van. Nélküle a könyv ugyanolyan jól gördülne, sőt igazából sokkal meglepőbb és fantáziadúsabb fordulatot vehetne” - állapítja meg Pritchett. A mizerábilis Tarantjev és Muhojarov például (szinte parodisztikus) ponyvaregényfigurák: Goncsarov Dickensbe (sőt talán Sue-be) is belefeleledkezett... Olga viszont egészen az oblomovizmuszig *fejlődő nőalak*. Oblomov feminin párja; nászuk a negációban. Oblomov szerencsére nem Miskin hercegbe oltott Don Quijote. „Hál Istennek nem Dosztojevskij tette rá a kezét Oblomov alakjára. Újabb orosz Krisztust formált volna belőle.” Oblomov: a létezés bojtárjára ontológiai nem-et, *'everlasting no'*-t mondó jámbor: Melville hőséhez, Barflebyhez hasonlóan ő is kitér a világ kísértelei elől: „/ *would prefer not to*”; nem tud, nem akar cinkosává lenni az élet nevezetű ocsmány komplottnak. Ciorani szavakkal: Oblomov - gígyógyulván a cselekvés illúziójából - a tértlenség szentségi állapotába emelkedik. Alkalmi cselekvéshorgadásai után mindig visszatér melankóliájához. „Sikerült olcsón megszabadulnia az élettől”, írja Goncsarov. Talán alternatív létezésért esengő korunk egyik hőse ő - és egyúttal a *man for all seasons*. Az *Oblomov* ugyan könnyzacskólyuggató *liebesroman* IS, olvasásának TEHÁT meghatódottságom reflexszerűen kiözlő fluidumával adóztam - mindenekelőtt megejtett azonban az írás kimondhatatlan gyöngédsége. Pritchett méltán beszél a könyv „transzcendens szelídségéről”. Talán a lappangó örület könyve. Goncsarov lelkén lidércek ültek; egész élet-

ben ádáz féltékenységgel gyűlölte Turgenyevet, vaskos katalógust ábdált össze azokból a vélt plagizálásokból, melyeket szerinte Turgenyev követett el őellene. Az *Oblomov*, mint az igazán jó regények, nem mint megvalósított regény, mint műfaji „követelményeknek” avagy szokásoknak eleget tevő írásmű fontos: jelentősége, hatóereje, sugárzása abban a *másban* van, ami nem történet, nem alakok hierarchiája, nem *dénouement*, kiváltképp nem 'üzenet' és nem is 'katarzisz': hanem valami sajtószerű terjeszkedés az olvasói időben, valamiféle lélegzés és lelegeztetés; nem annyira beszéd, inkább hallgatagság, a beszéd eltömlése; ez a *más* nem-szó és nem-írás; talán valamiféle *beszivárgás*. Mintha ontikus csapok nyílnának meg valahol; mérhetetlenül sűrű köztes közegek szívárogtat - talán egy hatalmas létezés majdnem-észlelhetőségének csalóka ígérete...

(Nyugat vesztére: addig piszkáltattam az oblomovi medve, míg cselekvésre nem mozdult. A náciizmus: históriába transzponált übüség. Az orosz-szovjet rendszer: cselekvő oblomovizmus *en masse*. Mert a cselekvés küldetéses viselkedésével beoltott Oblomov: pusztító szörnyeteg. A lét pestise. Választék: amerikai kolera - avagy muszka pestis. Megdöglenni *tessék*!)

Mennyi, de mennyi nélkülözhető könyv! Kivált a kortársainkai. Jó lenne türtöztetni tudnom magamat, s tartózkodni kortársaim könyveinek olvasásától. Sőt: tartózkodni attól, hogy magam is szaporítsam a nélkülözhető könyvek garmadáját. Melyekben (lám, belegabalyodom saját hálomba - saját hálóingembe...) nyoma sincsen semmiféle 'beszivárgásnak'——

FÁY MIKLÓS

A TORTA MEG A HAB

Régi szép idők, amikor még ki lehetett úgy hozni egy lemezt, hogy csak a Fantasztikus szimfónia volt rajta! Majdnem egy óra zene - mit akarhat még a vásárló a pénzéért? Ma már többet akar. Figyelik őket, tesztelik a vevőt, és tudják, hogy lemezvásárláskor, bármilyen nevelésesnek tűnik, megnézik azt, hogy mennyi zene van a céden. Hatvan perc alatt nem jók az eladási esélyek. A Fantasztikus szimfónia azonban csak ötvenhárom, amennyiben Daniel Barenboim vezényli. Tehát kell mellette valami, kis kedvcsináló, hab a tortára. A Teldec lemezén a habot Plácido Domingónak hívják, és a Marseillaise-t éneklé Berlioz feldolgozásában.

Nem is lenne ezzel semmi baj, úgy hiszem, hogy az ilyen kis helykitöltések gond nélkül belefernek a korrekt piaci politikába, olyan ez, mint a szépre tervezett borító, nem lényeges, csak kellemes, és biztos akadnak olyan elszánt Domingo-őrültek, akik a lemezt csak ezért a nyolc percért fogják megvenni. A kiadó azonban tiltakozik: szó sincs vattáról, ez az anyag azért került ide, mert ritkaság, fontos, értékes és egyedi. Lelkük rajta. Egyedinek ugyan nem egyedi, mert Domingo egyszer már lemeze énekelte a Marseillaise-t, de a franciáknak bizonyára fontos, hogy himnuszukat tenoristák énekeljék. Ám, hogy még értékes is legyen, az kissé erős. Indulózene, menetelésre való ritmusra, recsegő trombitákkal a háttérben. Alkalmi munka Berlioztól, aki az 1830-as párizsi forradalomtól annyira megrészegett, hogy elhatározta, földolgozza zenekarra és két klárusra a másodosztályú költő és sokadosztályú zeneszerző, Claude-Joseph Rouget de Lisle váratlanul nagy sikerű indulóját. Az átdolgozást a szerzőnek ajánlotta, aki levélben köszönte meg a figyelmességet, és az ügy ezzel akár le is záródhatott volna. Viszont Berlioz a partitúrába mindenféle romantikus sorokat írt, kóruszólások gyanánt például azt, hogy „mindenki, akinek hangja és lelke van, és vér csörgedez az ereiben”. Domingo pedig egyszerűen magára vette a megjelölést. Vér is csörgedez, lelke is van, hangjából is maradt annyi.

De a hangból ez már tényleg csak a maradék. Nyögve, nyomva, erőlködve szól, de szól, és még az ő hangja. A hat versszakból kettőt vállalt magára a tenorista, a többit meghagyta az egészen kiváló Chicago Symphony Chorusnak, fenyegesse csak a kórus a zsarnokokat. Meg is teszi, becsülettel.

De ez tényleg csak a hab, ha van is kis mellékíze, ezen még nem múlik semmi, a lényeg a torta, a Fantasztikus szimfónia Barenboim vezényletével. Barenboim pedig bevallva vagy tagadva, de többnyire azért bevallva gyanús muzsikusként számít Magyarországon. Hiszen sokáig csak a lemezei jutottak el hozzánk, csak a rádióban volt hallható. Mondták kóklernak, aki se nem zongorázik, se nem vezényel annyira jól, mint amennyire hiszik róla, mondták szerencsésnek, aki az induláskor olyan karmesterekkel játszhatott együtt, mint Krips, Klempler, Stokowski, később pedig olyan partnerei voltak, mint du Pré, Perlman, Zukerman, Ashkenazy, kultúrált, rendkívül művelt ember, de nem kimondottan jó előadóművész. (Érdekes talán, hogy a Fantasztikus szimfónia bemutatója után Mendelssohn is valami hasonlót mondott Berliozról: „Milyen kellemes, kulturált ember, és mégis milyen rossz zeneszerző.”)

Daniel Barenboim tehát gyanús férfi volt a zenei előadóművészetben. De a gyanú évtizedeken át tartott, hiszen legelső lemezét még az ötvenes években készítette, és közben lassan halványodott is. Ennyi idő alatt kihalt a nagy karmesterek generációja, csak mutatóba maradt meg közülük Carlo Maria Giulini és Solti - Barenboim pedig éppen Solti megüresedett helyét vette át a Chicagói Szimfonikus Zenekar élén, sőt ezzel a zenekarral játszotta lemezre a Fantasztikus szimfóniát is. A gyanú elszendedett. Bennem végképp akkor, amikor az Erkel Színházban hallottam őt két nap egymás után, a berliniekkel. Az első koncerten még zongorázott is, Beethoven C-dúr koncertjét, a másodikon Brucknert vezényelt. És itt nem volt mese, ezek nem kulturált, unalmas előadások voltak, hanem zenék, valami régies, polgári, aranyló fényben, azzal a furcsa, és lassan végleg elvesző hittel áthatva, hogy ettől majd jobb lesz a világ, vagy legalább a hallgatókban nő meg a szeretet. Különös, különös áprilisi este volt.

A tanulság azonban nem az, hogy lám, rossznak hittünk valakit, pedig milyen jó, vagy hogy Barenboim végre utolérte a rangot, amit kivívott magának a világ zenei életében. A tanulság mindössze annyi, hogy más a jó koncert, és más a jó lemez. És ehhez hívebb illusztrációt elképzelni sem lehet, mint a Fantasztikus szimfóniát. Mert ez hibridlemez, élő felvétel, de nem egyetlen

koncerten készült, hanem hármon. A szokás az, hogy minden tételhez ilyenkor kiválasztanak egy alapesetét, és azt esetleg javítják, kiigazítják a másik előadáson jobban, pontosabban megszólaló részekkel. Ha minden sikerül, akkor a kész termék többé-kevésbé hibátlan lesz, vagy legalább a felülről, hallható hibáktól mentes, ugyanakkor őriz valamit az élő előadás hangulatából.

Azt hiszem, itt minden sikerült. Amennyit a kritikákból elolvashattam, annak alapján a lemez pontosan tükrözi a hangversenyt. „Karmesterünkől újra előtört a forróvérű romantikus” - írta a The Chicago Tribune. A zenekar csakugyan pompás, harsog, dübörög, őrizt az a Solti által belé nevelt fegyelmet, amely a hangzást annyira egyedivé, szigorúvá, sokszor barátságatlanná tette. Ez a koncert ott, a chicagói Orchestra Hallban megdöbbentő erejű, lenyűgöző, szenzációs lehetett.

Lemezen viszont nem az. Odahaza, kis szombában az embert legfeljebb a technika nyűgözi le, hogy ilyen hangtömeget, egyszerre ennyiféle hangot egymástól jól megkülönböztethetően hogyan is lehet visszaadni két gép és két hangszóró segítségével. De olyan lemez nem lehet jó, amelyen a mű egyik tétele teljességgel feledhető, márpedig itt a harmadik, a Jelenet a mezőn, mintha el sem hangzana. Mintha könnyű pihenőre tért volna a társulat. És nem az a baj, hogy csakugyan pihentek, hiszen három estén át csak nem pihennek mindig ugyanott, hanem az, hogy Barenboim a zenekari hatásából fölépített valamiféle koncepciót, olyat, amely egyébként Berlioztól egyáltalán nem áll távol, hiszen ő is szerette a nagy hangzást, a sok hangszert, csak hogy ebbe a koncepcióba a Fantasztikus szimfónia gyöngédebb hangzású tételei, a második és a harmadik alig, vagy egyáltalán nem illik bele.

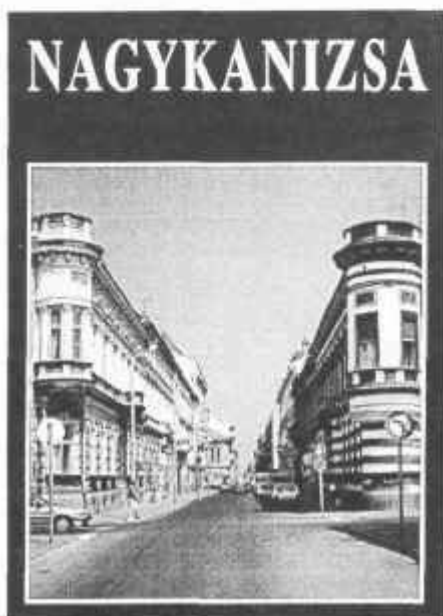
Koncerten ez nem feltétlenül zavaró. Részint a közönség figyelmé nem annyira koncentrált, részint pedig sokmindent pótolni tud a látvány, és ha a mű egészében jól szól, nagyot mond és hatásos, akkor mindenki elégedetten megy haza. Lemezen viszont ilyen nincs. Öt-hat perces szakadások vannak a történetben, és az újbóli meghallgatásokkal a szakadások egyre nagyobbak, mélyebbek lesznek. Lényeges különbség ez a kétféle, az otthoni és a hangversenytermi zenehallgatásban. Egy hangverseny, ha valami botrány vagy botrányos dolog nem zavarja meg hozzávetőlegesen olyan, amilyenek a legjobb pillanatai. Ez marad meg a hallgatóban. Lemeznél viszont nem lehet kihagyás, üresjárat. A lemez leninista. A leggyengébb láncszemnél szakad. (Berlioz: Symphonie fantastique TELDEC, 1996)

SZERZŐINK

András Sándor /1934/ költő - Washington
 Baán Tibor /1946/ költő, kritikus - Budapest
 Babits Mihály /1883-1941/
 Bayer Béla /1951/ költő - Bonyhád
 Bakonyi István /1952/ irodalomtörténész - Székesfehérvár
 Baráth Zoltán /1955/ zenetanár - Nagykanizsa
 Berentés Tamás /1926/ nyug. harv. árgy. - Nagykanizsa
 Bertók László /1935/ költő - Pécs
 Búky László /1941/ nyelvész - Szeged
 Cukor György költő - Törökbalint
 Csapó Ida /1952/ újságíró - Zalaegerszeg
 Dienes Ottó irodalomtörténész - Székesfehérvár
 Egri Zsolt kritikus - Szombathely
 Ébert Tibor /1926/ költő, drámaíró - Budapest
 Fa Ede /1935/ költő - Lissz
 Fáy Miklós /1964/ kritikus - Budapest
 Fodor András /1929/ költő - Budapest
 Fülöp Gábor /1950/ költő - Budapest
 Gelencsér Ferenc fotóművész - Székesfehérvár
 Gere István író - Budapest

Karay Lajos /1934/ költő - Keszthely
 Kelemen Lajos /1954/ költő - Kaposvár
 Keresztury Dezső /1904-1996/
 Komiss Péter /1937/ fotóművész - Budapest
 Laczkó András /1943/ irodalomtörténész - Kaposvár
 Lückner László író - Zalaegerszeg
 S. Lackovits Emőke történész - Veszprém
 P. Miklós Tamás könyvtáros - Zánka
 Malnár Miklós /1946/ író - Siklós
 Müller Márton helytörténész - Révfülöp
 Müller Róbert /1944/ régész - Keszthely
 Nagy Gáspár /1949/ költő - Budapest
 Németh J. Attila /1963/ költő - Székesfehérvár
 Pécsi Gabriella /1944/ költő - Zalaegerszeg
 Polner Zoltán /1933/ költő - Szeged
 Somogyi Győző /1942/ festőművész - Salföld
 Sobor Antal /1933/ író - Székesfehérvár
 Szabó Zoltán kritikus - Kaposvár
 Tar Ferenc /1955/ történész - Keszthely

NAGYKANIZSA MEGYEI JOGÚ VÁROS

A HELYI VÉDELEM
ALATT ÁLLÓ
ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉKEK

A közelmúltban Nagykanyizsa Megyei Jogú Város Közgyűlésének 90/1995. sz. határozata alapján a Városi Főépítészeti Iroda szerkesztésében és közreműködésével jelent meg a Városépítészeti füzetek 1. kötete.

A 92 oldalas kötött könyv A/5 formátumú. Célja, hogy „Az építészeti értékek helyi védelméről” szóló 20/1992. (XI. 23.) sz. Nagykanyizsa Megyei Jogú Város Önkormányzatának rendeletét, illetve a hatálya alá tartozó védett épületeket, épületrészeket, építményeket, településrészeket és növényzeteket ismerteti meg Önökkel. A könyvben a rendelettel és képekkel kerülnek bemutatásra Nagykanyizsa olyan részletei, melyek őrzik a város történelmi múltját, magukban hordozzák építészeti kultúráját. A könyv figyelemfelkeltő szerepet is betölt, hiszen az épített értékek megőrzése, védelme közös ügy, mellyel a következő nemzedékeknek pótolhatatlan emlékek maradhatnak örökül. A kiadvány 1 50 Ft-os áron Nagykanyizsa Megyei Jogú Város Város Főépítészeti Irodán megvásárolható.

○

Nagykanyizsa Megyei Jogú Város Önkormányzat kiadásában 1994. évben jelent meg Nagykanyizsa Városi monográfia I. kötete. A 464 oldalas kemény kötésű könyv az első tudományos igényű megírt monográfia a városról. A monográfia több városismertető kiadvány megjelenését követően a kanyizsai vár török uralom alóli felszabadításának 300. évfordulójának emlékére került elkészítésre.

Az első kötet tartalmazza a természeti környezet leírását, ismerteti a város történetét a kezdetektől a vár 190-ben történt visszafoglalásáig. A könyvben az egyes tanulmányok összefoglalója német és angol nyelven is olvasható. A monográfia elsősorban szakembereknek szól, de a város múltját megismerni kívánóknak is értékes információkat szolgáltat.

•

Nagykanyizsa Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal kiadásában 1992. évben jelent meg a Nagykanyizsa fotóalbum. A 120 oldalas, kemény kötésű könyv három nyelven - magyarul, németül és angolul - ad rövid tájékoztatást Nagykanyizsa városáról. A könyv színes fotókkal illusztráltan mutatja be a várost és környékét, annak életét, értékeit, érdekességeit, az egyes városrészek hangulatát, íx)

PANNON LÁTKÖR

Kulturális folyóirat

AUGUSZTUSI SZÁMUNK SZERZŐI:

Aranyi László, Balázs Attila, Bíró József, Bohár András, Bujdosó Alpár (Ausztria), Elek Is, Fedor Zoltán, Fenyvesi Ottó, Géczy János, Halas István, Hegyi Lóránd, Krausz Tivadar, Kresz Albert, Lipcsey Emőke (Svédország), Mészáros Ottó (Szlovákia), Molnár Katalin (Franciaország), Nagy Pál, Perneczky Géza (Németország), Petőcz András, Székely Ákos, Szkárosi Endre, Szlankó László, Szombathy Bálint (Kis-Jugoszlávia), Szűcs Enikő (Szlovákia), Szügyi Zoltán, Tandori Dezső, Varga Imre, Váczy Jépoint Tamás, és Zámbó István.

1996

Ára: 95 Ft.